

INTRODUCERE

Modul în care au evoluat și s-au amplificat legăturile dintre statele lumii a impus o situație caracterizată printr-un nou tip de manifestare a economiilor naționale a căror caracteristică principală este interacțiunea dintre ele. Această interacțiune reprezintă condiția și efectul dezvoltării economice, științifice, demografice, sociale și culturale ale lumii.

În Europa, interacțiunea dintre state s-a concretizat într-o serie de contradicții interne, cât și în apariția și dezvoltarea unui spațiu comunitar sub forma Uniunii Europene. Ținând cont de toate obstacolele iminente de-a lungul anilor de existență, considerăm că Uniunea Europeană este în prezent în pragul unui nou proces de extindere, fiind considerată una dintre cele mai prospere zone din punct de vedere economic din întreaga lume și de asemenea, una dintre cele mai competitive. Cu toate acestea, apar slăbiciuni majore determinate de existența unor disparități semnificative privind prosperitatea și productivitatea între statele membre și între regiunile acestora. Complexitatea politicii de dezvoltare regională decurge la nivelul Uniunii Europene, din obiectivul său de reducere a disparităților economice și sociale existente între diversele regiuni ale Europei, obiectiv ce are implicații asupra unor domenii importante pentru dezvoltare, precum creșterea economică, ocuparea și formarea profesională, transporturile, agricultura, dezvoltarea urbană, protecția mediului, educația etc.

Înregistrată la diferite niveluri – local, regional, național și european – politica regională se ocupă de coordonarea diferitelor sectoare, cooperarea dintre nivelurile decizionale cât și echilibrarea resurselor financiare. În prezent

dezvoltarea regională la nivel național trebuie să urmeze o anumită dinamică ce este caracteristică schimbărilor continue determinate de restructurarea producției și creșterii competitivității la nivel național și local. Preocuparea pentru creșterea stabilității macroeconomice este specifică atât țărilor mici cât și celor mari, iar pentru România, integrarea în Uniunea Europeană a determinat o creștere a interesului privind problemele dezvoltării economice regionale.

Criza economică mondială recentă, mai ales cea care s-a accentuat în unele economii europene și care amenință nucleul Uniunii Europene, constituie o provocare pentru toate statele membre și mai cu seamă pentru întregul ansamblu european.

Contextual, dezvoltarea regională în Uniunea Europeană capătă un șir de valențe suplimentare, motiv pentru care putem afirma că importanța aspectelor ce țin de manifestarea sa cresc în timp, tot mai mult. În concluzie, putem afirma că noi abordări și o nouă ordine economică ar putea constitui soluții continuității în dezvoltarea economică și regională.

Despre problematica Politicii și dezvoltării regionale s-a vorbit și s-a scris mult în ultimele decenii, la nivel mondial fiind un proces amplu ce cuprinde un ansamblu de componente legislative și instituționale, necesare pentru stabilirea unor relații între sectoarele de activitate, autorități și colectivități. Acest proces al dezvoltării la nivel regional necesită un factor de timp, o evaluare și o urmărire a implementării măsurilor specifice, cât și un număr de proiecte și inițiative regionale și o conducere care să aibă credibilitate, putere de decizie și acces la surse de finanțare. Politica regională a devenit o preocupare majoră de studiu pentru cercetarea științifică, dar și de dezbatere pentru autoritățile centrale și locale, pentru întreprinzători și opinia publică. În acest sens, în lucrare sunt abordate aspecte legate de analiza politicii și dezvoltării regionale, atât la nivelul statelor membre, cât și al regiunilor Uniunii Europene, având în vedere principalele teorii și modele de analiză privind caracterul convergent sau

divergent în modelul european de dezvoltare, continuând cu identificarea modalităților de reducere a divergenței economice și de îmbunătățire a perspectivelor dezvoltării regionale, finalizând cu analiza dezvoltării regionale în România și a gradului de convergență al acesteia cu al Uniunii Europene.

*Aspectele ce implică Politica regională în Uniunea Europeană sunt abordate structural pe patru capitole, primul dintre acestea vizând un demers teoretic privind plasarea în context a problematicii tratate. Capitolul intitulat **”Dezvoltarea regională- definire, obiective, principii și teorii”**, prezintă coordonatele esențiale privind dezvoltarea regională cu evidențierea elementelor ce particularizează modelul european. Pornind de la delimitarea conceptuală a triadei regiune – dezvoltare regională – politică regională, primul capitol își propune o analiză a tipologiilor regionale și o abordare sintetică asupra principalelor teorii ale dezvoltării regionale și evidențierea unor modele de dezvoltare regională cu implicații în viitor.*

*Reducerea disparităților regionale este posibilă în contextul unei creșteri economice susținute, care are la bază instrumente de calitate și o politică de dezvoltare regională competitivă. Astfel, cel de al doilea capitol al lucrării, intitulat **”Politici și instrumente ale dezvoltării regionale în UE”** prezintă cadrul legislativ și instituțional al politicii de dezvoltare regională la nivelul Uniunii Europene și de asemenea, o sinteză a dezvoltării regionale la nivelul statelor membre ale acesteia.*

*Al treilea capitol intitulat **”Coeziunea și instrumentele financiare ale politicii de dezvoltare regională în cadrul UE”** continuă cu analiza condițiilor pentru realizarea unei creșteri economice și dezvoltare regională, care au fost examinate din perspectiva experiențelor statelor membre de-a lungul timpului precum și a aspectelor critice ale acestora ce afectează Uniunea Europeană și o fac vulnerabilă. De asemenea este abordată problematica implicației*

instrumentelor financiare utilizate de Uniunea Europeană în vederea ameliorării dezvoltării regionale și alinierii statelor membre la politica sa.

*Ultimul capitol ”**Dezvoltarea regională în România sub impactul cerințelor interne și a exigențelor UE**” orientează cercetarea noastră asupra modului în care România reacționează în calitate sa de stat membru al Uniunii Europene pe fondul crizei economice recente care a cuprins regiunile UE.*

O atenție constantă asupra problematicii convergenței și a soluțiilor de reducere a disparităților la nivelul statelor membre și a regiunilor ce le compun, este acordată de Comisia Europeană, fapt dovedit de rapoartele privind coeziunea economică și socială publicate o dată la trei ani și alte rapoarte privind progresele asupra coeziunii economice și sociale.

CAPITOLUL I. **DEZVOLTAREA REGIONALĂ – DELIMITĂRI CONCEPTUALE ȘI TEORII**

Modul în care au evoluat și s-au amplificat legăturile dintre statele lumii a impus o situație fără precedent, caracterizată printr-un nou tip de manifestare a economiilor naționale, a căror caracteristică principală este interacțiunea lor. Interacțiunea dintre statele din Europa s-a concretizat într-o serie de contradicții interne și în apariția și dezvoltarea unui spațiu comunitar sub forma Uniunii Europene.

1.1. REGIUNEA ȘI POLITICA DE DEZVOLTARE REGIONALĂ

1.1.1. TRIADA REGIUNE – POLITICĂ REGIONALĂ – DEZVOLTARE REGIONALĂ

Delimitarea teritoriului unei țări, respectiv, dimensionarea regională a fenomenelor socio-economice reprezintă cerința fundamentală pentru crearea cadrului de acțiune al politicii regionale. Măsurile unitare cu viziune de perspectivă pentru dezvoltarea economică și socială a unor zone cu probleme se pot întreprinde doar pe baza unei regrupări a teritoriului conform unor criterii științific fundamentate.¹

Categoria fundamentală cu care se operează în activitatea de structurare a teritoriului țării o reprezintă zona sau regiunea.

¹ Ionescu C., Toderaș N., *Politica de dezvoltare regională*, Edit. Tritonic, București, 2007, p.82

În funcție de contextul discuției termenul de „regiune” implică sensuri diferite. Astfel, privit din perspectiva globală, regiunea poate fi aria geografică ce cuprinde mai multe state (exemplu: Regiunea Balcanilor, Regiunea Orientului Apropiat). Termenul de regiune este folosit alteori pentru asocierea regiunilor țărilor vecine, constituită pentru atingerea unuia sau mai multor obiective și interese comune (exemplu: Euro -regiuni).

Apărut în geografie la începutul secolului XX, conceptul de *regiune* a evoluat foarte repede. Diversitatea criteriilor, a argumentelor și rezultatelor privind regiunea a adus la startul cercetării și elaborării teoriilor mai multe capacități intelectuale diverse, ca într-un maraton de masă, la sfârșitul căruia doar câteva nume au finalizat demersul cu rezultate importante pentru viitor. P. Marchand spunea în lucrarea ”*Geographie Universelle*” “regiunea este un produs geoistoric remaniat sub ochii noștri de către actori care sunt produsul unei culturi și care pun în aplicare progresele tehnologice”.²

Din punct de vedere geografic, definirea conceptelor de regiune și regional comportă o serie de impedimente. După o perioadă de scădere a interesului pentru această problemă, în ultimii 50 de ani, studiile regionale s-au înmulțit, incluzând și fundamentele conceptuale ale regiunii. Aceste studii sunt promovate de geografi, economiști, sociologi, arhitecți sau planificatori.

Interdisciplinalitatea este caracteristica actuală a cercetărilor în materie de regiune, care deși contestată, rămâne entitatea operațională fundamentală în privința dezvoltării durabile.³

Termenul de regiune reprezintă elementul fundamental în știința regională în general și în particular, în economia regională, ca disciplină de bază în cadrul acesteia.

² P. Marchand, *Europe du nord, europe mediane, vol.IX al lucrării ” Geographie Universelle ”*, Ed. Belin-Reclus, Paris,1996, p. 65

³ Ianoș Ioan, *Regiunile și ariile de interfață regională*, vol. “Lucrările Sesiunii Științifice anuale ale Institutului de Geografie al Academiei Române”, București , 1994, p. 202

Alături de regiune, în știința regională se folosesc și termenii de arie și zonă.⁴ O regiune poate fi definită conform ”Dictionary of Geography”, ca ”o zonă din teritoriu cu caracteristici interne proprii distincte și consistente, fie ele fizice sau umane, și care îi conferă o anumită unitate semnificativă și care o disting pe de altă parte de alte zone învecinate”.⁵ Definirea conceptului de zonă sau regiune a evoluat în timp. Termenul de zonare exprimă acțiunea de delimitare în teritoriu iar regionalizarea exprimă o structurare a întregului teritoriu național.

Stanislaw Czamanski definește în anul 1973 următorii termeni⁶:

- “regiunea” ce implică o suprafață în cadrul spațiului economic național suficient de cuprinzătoare structural pentru a funcționa independent, deși în realitate ea are strânse legături cu restul economiei;
- „aria” care este termenul generic pentru orice spațiu bidimensional fiind util în analiza economico – socială spațială;
- „zona” ce reprezintă o bandă transversală tăiată dintr-o sferă. În prezent este utilizată pentru a defini o suprafață cu caracteristici diferite în raport cu spațiul înconjurător;

Privită din perspectiva politicii dezvoltării regionale, regiunea este considerată o zonă în interiorul țării, omogenă geografic, care are caracteristici comune sau similare în funcție de caracteristici etnice, tradiții sau culturi.

Factorii care pot fi luați în considerație pentru consolidarea unui sistem de regiuni funcționale se pot clasifica conform figurii următoare. Cele patru categorii de factori prezentați sunt interdependenți și contribuie în proporții diferite la crearea unui sistem funcțional de regiuni.

⁴ Valentin Nicolae, Daniela Luminița Constantin, *Bazele economiei regionale și urbane*, Ed. OscarPrint, București, 1998, p. 15

⁵ B., Goodall, *Dictionary of Geography*, Penguin Books, London, 1987

⁶ Stanislaw Czaminski, apud D. Jula, *Economie regională*, Ed. Estfalia, București, 2002, p.50